

ÇAĞDAŞ DÜNYA KLASİKLERİ

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY

SAVAŞ PİLOTU

Türkçesi: Bertan Onaran

1. BASIM

Remzi Kitabevi

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY

Savaş Pilotu

Türkçesi
Bertan Onaran

Remzi Kitabevi

SAVAŞ PILOTU / Antoine de Saint-Exupéry
Özgün adı: *Pilote de Guerre*

© Türkçe çeviri: Remzi Kitabevi, 2016

Her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Nezahat Arslan
Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1726-8

Bu kitabın ilk basımı
Bilgi Yayınevinde (1971) yapılmıştır.

BİRİNCİ BASIM: Mayıs 2016

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705
Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Remzi Kitabevi A.Ş. basım tesisleri
100. Yıl Matbaacılar Sitesi, 196, Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 10648

*Komutan Alias ile Büyük Keşif
Alayı, 2/33. Hava Grubu'ndaki bütün
arkadaşlarıma; ve özellikle, 1939-1940
dönemindeki bütün uçuşlarımda sırayla
bana eşlik etmiş bulunan –ölene dek
sadık dostları kalacağım– keşifçi Binbaşı
Moreau ile keşifçi Teğmen Azambre ve
keşifçi Teğmen Dutertre'e.*

I

Düş görüyorum herhalde. Okuldayım. On beş yaşındayım. Sabırla, geometri problemimi çözüyorum. Şu kara masaya yaslanıp, pergelimi, cetvelimi, gönyemi bilgece kullanıyorum. Dikkatli ve sakinim. Arkadaşlar, yanı başımda, alçak sesle bir şeyler anlatıyorlar. İçlerinden biri, karatahtaya birtakım rakamlar sıralıyor. İşleri daha hafiften alan birkaçı briç oynuyor. Ara sıra, kendimi unutup pencereden dışarı bakmaya koyuluyorum. Bir ağaç dalı, güneş altında, usul usul sallanıyor. Uzun uzun bakıyorum. Haylaz bir öğrenciyim ben. Çocukluk günlerimde sıra, tebeşir, karatahta kokusuna bayıldığım gibi, dışarıdaki güneşin tadını çıkarmaktan da zevk alıyorum. Ne büyük bir hazla gömülüp gidiyorum güvenlik dolu çocukluğuma! Çok iyi biliyorum: Önce çocukluk, okul, arkadaşlar var, sonra sınav günü gelir çatar. Sonra diploma günü. İnsanın, heyecandan kalbi küt küt atarak bir eşiği aştığı gün var; bu eşiğin dibinde öğrencilik biter, adamlık başlar. O zaman, ayaklar yere daha bir sağlam basar. Bir yol seçilmiştir artık. Bu yoldaki ilk adımlar. Daha sonra, silahlar sahici düşmanlar üstünde denenecektir. Pergel, cetvel ve gönye, bir dünya kurmak ya da düşmanları yere sermek için kullanılacaktır. Oyun dönemi sona ermiştir!

Bir öğrencinin, genel olarak, yaşamla yüz yüze gelmekten korkmadığını bilirim. Öğrenci, sabırsızlıktan kabına sığamaz, yetişkin insanın yaşamını dolduran kaygı, tehlike ve acılar öğrencinin gözünü korkutmaz.

Ama ben garip bir öğrenciyim. Mutluluğunu bile, yaşama atılmak için hiç de acele etmeyen bir öğrenci...

Dutertre geçiyor yanımdan. Sesleniyorum:

“Gel otur, bir fal açayım sana...”

Ve çocuk gibi seviniyorum maça asını bulunca.

Tam karşımda, benimki gibi kara bir masanın üstünde oturuyor Dutertre, bacaklarını aşağı sarkıtmış. Gülüyor. Ben de hafifçe gülümsüyorum. Pénicot geliyor, kolunu omzuma atıyor:

“Ee, arkadaşlar?”

Tanrım, ne güzel bütün bunlar!

Bir gözetmen (gözetmen mi acaba...) kapıyı açıp iki arkadaşını çağırıyor. Arkadaşlar, cetvellerini, pergellerini bırakıp kalkıyorlar. Gözlerimiz onları izliyor. Onlar için okul bitti. Yaşamın içine salıverilecekler şimdi. Öğrendikleri şeyler işe yarayacak. Bütün yetişkin insanlar gibi, hesaplarının doğruluğunu düşman üzerinde sınamaya gidiyorlar. Garip bir okul bu, öğrenciler teker teker çıkıyor buradan. Ve öyle uzun boylu vedalaşmadan. Şu iki arkadaş, dönüp bize bakmadı bile. Oysa yaşamın akışı onları, belki Çin’den de ötelere sürükleyecek. Çok çok ötelere! Okul bitip de yaşam, insanı sağa sola savurduğu zaman, “Yine görüselim!” denebilir mi?

Henüz sıcak köşemizde yaşayan bizler başımızı önümüze eğiyoruz...

“Bak Dutertre, bu akşam...”

Sözümü bitiremeden, kapı ikinci kez açılıyor. Yargıcın kararı gibi geliyor kulağıma söylenenler:

“Yüzbaşı Saint-Exupéry, Teğmen Dutertre, Komutan’ın yanına.”

Okul bitti. Yaşam başlıyor şimdi.

“Sen, sıranın bizde olduğunu biliyor muydun?”

“Pénicot daha bu sabah çıktı uçuşa.”

Çağırıldıklarına göre, mutlaka göreve çıkacağız. Mayısın son günlerindeyiz, geri çekiliyoruz, tam bir bozgun içindeyiz. Uçuş birlikleri, bir orman yangını üstüne boşaltılan birer bardak su gibi harcanıyor. Her şeyin yıkıldığı anda tehlike falan düşünülebilir mi? Koskoca Fransa’da, Büyük Keşif Alayı’nda, kala kala elli uçak kalmış. Üçer kişilik elli uçak; bunun yirmi üçü bizim 2/33. Hava Grubu’nda. Üç haftada, bu yirmi üç uçağın on yedisini yitirdik. Mum gibi eridik. Dün, teğmen Gavaille’e:

“Savaştan sonra görüşürüz bu konuyu,” dedim.

Teğmen Gavaille:

“İyi ama, Yüzbaşım, savaştan sonra hayatta kalacağım demek istemiyorsunuz sanıyorum?” diye karşılık verdi.

Gavaille, bunu söylerken şaka etmiyordu. Hiçbir işe yaramasa da, bizleri ateşe atmaktan başka bir şey yapamayacaklarını biliyoruz. Bütün Fransa için elli uçak. Fransız ordusunun stratejisi bize dayanıyor! Koskoca bir orman yanıyor ve elde, bu yangını söndürmek üzere, feda edilecek birkaç bardak sudan başka bir şey yok: İster istemez feda edilecek bu sular.

Durum bu. Mırın kırın etmek kimin haddine? Grup’ta, “Başüstüne komutanım. Evet komutanım. Sağ olun komutanım. Anlaşıldı komutanım”dan daha başka söz duyuldu mu şimdiye dek? Ama savaşın şu son günlerinde, bütün duyguları bastıran bir duygu var hepimizde. Saçmalık duygusu.

Çevremizdeki her şey çatırıyor. Her şey yıkılıyor. Ve yıkılış öylesine yaygın ki, ölüm bile saçma geliyor insana.

Komutan Alias'ın odasına giriyoruz. (Bugün Tunus'ta aynı 2/33. Hava Grubu'nun başındadır.)

“Merhaba, Saint-Ex. Merhaba, Dutertre. Oturun.”

Oturuyoruz. Komutan bir harita yayıyor masaya, sonra emir erine dönüyor:

“Gidip hava raporunu getirin bana.”

Sonra, kurşun kalemiyle masaya vurarak tempo tutmaya başlıyor. Yüz çizgileri gergin. Uyumamış. Hayal olup uçmuş Alay Karargâhı'nı, Tabur Karargâhı'nı ararken, şöyle azıcık kestirmiş arabada... Yedek parçaları zamanında teslim etmeyen ordu donatım birlikleriyle kapışmış. Yolda, içinden çıkılmaz trafik tıkanmalarıyla karşılaşmış. Ayrıca, yer değiştiren garnizonun başında bulunmuş, çünkü, amansız bir haciz memurundan kaçan yoksullar gibi, durmadan yer değiştiriyoruz. Alias, her seferinde, uçakları, kamyonları ve on ton malzemeyi kurtarmayı başardı. Ama artık tükendiğini, sınırlarının boşandığını hissediyoruz.

“Eveet, mesele şu...”

Kurşun kalem masayı dövüyor, Komutan yüzümüze bakmıyor.

“Tatsız, tatsız...”

Sonra omuz silkiyor.

“Çok tatsız bir görev bu. Ama Genelkurmay çok istiyor. Çok önem veriyorlar bu işe... Karşı koymak istedim, direktiler... Durum bu.”

Dutertre'le, pencereden dışarı, durgun göğe bakıyoruz. Tavuk sesleri geliyor kulağımıza: Komutan'ın odası bir çiftlikte, Haber Merkezi de okulda. Yazı, olgunlaşan meyveleri, palazla-

nan piliçleri, boy atan ekinleri, hemen tepemizde dolaşan ölümle karşılaştırmayacağım. Durgun yaz havasının, neden ölüme aykırı düşebileceğini, nesnelerdeki tadın neden insana acı bir alay gibi gelebileceğini anlayamıyorum doğrusu. Ama belli belirsiz bir düşünce dolaşiyor kafamda, “Yolunu şaşırılmış bir yaz bu. Yerinde sayan bir yaz...” Kendi haline bırakılmış biçerdöverler gördüm. Terk edilmiş biçer bağlarlar gördüm. Yol kıyısındaki çukurlarda, terk edilmiş bozuk arabalar gördüm. Terk edilmiş köyler gördüm. Boş bir köydeki bir çeşmenin suyu, boş boşuna akıyordu. Tertemiz su, insanlara onca emeğe mal olmuştu, birikip gölcük meydana getiriyordu. Ansızın, çok saçma bir şey geliyor gözümün önüne. Durmuş duvar saatleri. Bütün bozuk duvar saatleri geliyor gözümün önüne. Köy kiliselerindeki duvar saatleri. Garlardaki duvar saatleri. Boş evlerdeki, ocağın üstüne asılmış duvar saatleri. Ve her şeyi bırakıp kaçmış saatçinin vitrinindeki üst üste yığılmış sarkaçlı duvar saatleri. Savaş... sarkaçlı duvar saatleri kurulmuyor artık. Pancarlar toplanmıyor. Vagonlar onarılmıyor. Ve susuzluk gidermek ya da köylü kadınların bayramlık dantellerini arıtmak için toplanmış bulunan su, kilisenin önünde küçük bir göl meydana getiriyor. Ve insanlar, yaz günü can veriyor...

Hastayım sanki. Karşımdaki hekim, “Durum epey kötü...” diyor. Demek ki, noteri ve daha başka şeyleri düşünme zamanı geldi. Noteri ve daha başka şeyleri düşünme zamanı geldi. Nitekim, biz de, yani Dutertre’le ben, dönüşü olmayan bir görevle çıkacağımızı anladık:

“Bugünkü koşullarda,” diye sözünü bağlıyor Komutan, “tehlike hesaba katılamaz tabii...”

Elbette. “Tehlike hesaba katılamaz” tabii. Ve bunda kimse- nin suçu yok. Ama içimizin kararması da suç değil. Komutan’ın

kendini mutsuz hissetmesi de. Genelkurmay'ın emir vermesi de. Komutan surat asıyor, çünkü bu emirler saçma. Bunu biz de biliyoruz. Genelkurmay da. O, emir vermek gerektiği için emir veriyor. Savaş sırasında Genelkurmay emir verir. Usta süvarilere, ya da günümüzdeki gibi motosikletli habercilere teslim eder bu emirleri. O yakışıklı süvarilerin her biri, telaş ve düzensizliğin hüküm sürdüğü yere varınca, kan ter içinde kalmış hayvanından iner. Büyücü küresi gibi, Gelecek'i gösterirler insanlara. Doğru'yu getirirler. Ve gelen emirler, yeniden kurar dünyayı.

Savaşın görünüşü bu. Savaşın renkli resmi. Ve herkes, kendi payına, savaşın savaşa benzeyebilmesi için elinden geleni yapıyor. Hem de saygı duyarak. Herkes, oyunu, kuralına göre oynamaya çalışıyor. Bakarsınız, belki o zaman savaş savaşa benzer.

Ve işte savaş savaşa benzesin diye, hiçbir erek gütmekten harcanıyor uçaklar. Hiç kimse bu savaşın artık hiçbir şeye benzemediğini, hiçbir anlam taşımadığını, hiçbir şemaya uymadığını, ucunda kukla falan kalmamış ipleri büyük bir ciddilikle oynamaya devam ettiğimizi itiraf edemiyor. Kurmaylar hiçbir yere ulaşmayacak emirleri büyük bir inançla gönderiyorlar. Bizden, elde edilmesi olanaksız bilgiler isteniyor. Hava Kuvvetleri, Kurmaylardan, savaşın anlamını açıklamalarını isteyemez. Hava Kuvvetleri, gözlemleriyle, varsayımların doğru çıkıp çıkmadığını denetleyebilir ancak. Ama artık varsayım da yok. Ve gerçekte, elliye yakın keşif uçağından, artık hiçbir anlamı kalmamış savaşa bir anlam vermeleri isteniyor. İskambil falcısından istenen işler bekleniyor bizden. İskambil falcım Dutertre'e bakıyorum. Dün, Alay Komutanı'na soruyordu: "İyi ama, yerden on metre yükseklikte ve saatte beş yüz otuz kilometre hızla uçarken, nasıl görebilirim düşmanı?"

“Ateş edilen yeri görürsünüz hiç olmazsa! Ateş edilirse, Alman mevzilerindesiniz demektir!”

“Amma eğlendik ha!” diyordu Dutertre bu tartışmadan sonra.

Fransız askerleri Fransız uçağı görmez çünkü. Dunkerque’den Alsace’a uzanan cephe boyunca, oraya buraya serpiştirilmiş bin uçak var. Ama bunların sonsuz içinde eriyip gittiklerini söylemek yerinde olur. Bu yüzden, cephede, kurşun yağmuru altında bir uçak geçti mi, bilin ki Alman uçağıdır. Herkes, bombalarını savurmadan onu indirmeye çalışır. Daha sesi duyulur duyulmaz, makineli tüfeklerle uçaksavarlar yayılım ateşine başlar.

“Eh,” diyordu Dutertre, “böyle toplanan bilgi de çok işe yarar hani!”

Ama bu bilgilere güvenilecekti, çünkü, savaş sırasında, toplanan bilgilere önem vermek gerekir!...

İyi ama, savaş da yolunu şaşırmış.

Neyse ki –hepimiz çok iyi biliyoruz bunu– topladığımız bilgiler hiç hesaba katılmayacak. Onları yukarı aktaramayacağız. Yollar kapalı olacak. Telefonlar bozuk. Genelkurmay, alelacele yer değiştirmiş bulunacak. Düşmanın yeri konusunda en değerli bilgiyi, düşmanın kendisi verecek. Birkaç gün önce, Laon yakınlarında, düşman hatlarının nerelerden geçebileceğini tartışıyorduk. O sırada karargâha giden haberci teğmen, yarı yolda, bir silindirle karşılaşılıyor; silindirin ardına iki zırhlı araç saklanmış. Teğmen olduğu yerde çark ediyor. Ama bir makineli tüfek teğmeni öldürüyor, şoförü yaralıyor. Zırhlı araçların Alman olduğu ortaya çıkıyor.

Genelkurmay da aslında, bitişik odadan kendisine, “Maça kızımı ne yapayım?” diye sorulan briç oyuncusuna benziyor.

Böyle bir soru karşısında, zavalılık omuzlarını kaldıracaktır elbette. Oyunu göremediğine göre, başka ne yapabilir ki?

Ama Genelkurmay'ın omuz silkmeye hakkı yok. Geri kalan şeyleri de yitirmemek için, bütün talihini deneyebilmek için, savaş süresince, elindeki güçleri bir yerlerde kullanmak zorunda. Körlemesine de olsa, hareket etmek ve ettirmek zorunda.

Yalnız, maça kızına gelişigüzel bir görev vermek çok zor. Önce şaşkınlıkla, sonra, önceden tahmin etmemiz gereken açık bir gerçek halinde şunu saptadık ki, yıkılış başladı mı, çalışma diye bir şey kalmıyor. İnsan, yenilenin bir sürü sorunla karşılaştığını, bu sorunları çözebilmek için piyadesini, topçusunu, tanklarını, uçaklarını son kertesine dek harcadığını sanır... Oysa bozgun, ilkin sorunları yiyip bitiriyor. İnsan oyundan bir şey anlamaz oluyor. Uçakları, tankları, maça kızını nerede kullanacağını şaşırıyor.

En etkili biçimde oynayabilmek için iki saat kafa patlattıktan sonra, masaya rastgele atıveriyorsunuz maça kızını. Bir ateş değil, tedirginlik sarıyor vücudunuzu. Yalnız yengi kızıştırır çünkü. Yengi düzen getirir, yeni kurucudur. Ve herkes tuğla taşımakta birbiriyle yarışır.

Yenilgiye, bir tutarsızlık, bir sıkıntı, ve hepsinden öte, bir yararsızlık duygusu içine düşürür insanları.

Çünkü, her şeyden önce, bizden istenen görevler yararsızdır. Her geçen gün, bir öncekinden daha yararsızdır. Daha kanlı, daha yararsız. Emir verenlerin, kaymakta olan dağı durdurabilmek için, ellerindeki son kozları harcamaktan başka çareleri yoktur.

Dutertre'le ben de birer kozuz ve şu anda Komutan'ı dinliyoruz. O bize, öğleden sonra yapacağımız işleri anlatıyor. Arras bölgesindeki tank merkezlerini saptamak üzere, yedi yüz metre-

den uçmaya yolluyor bizi; dönüşte, bin metreden uçarak, geniş bir alanı tarayacağız; sesi:

“Ondan sonra, sağa sapıp, karşınıza çıkacak ilk alanın köşesine dek gideceksiniz; orada bir tütüncü var, bana bir kutu kibrit alıp geleceksiniz... dercesine sakın.”

“Başüstüne, Komutanım.”

Görev, bu dediğimden ne çok, ne de az yararlı. Bu görevi bize veren ses de ne daha çok, ne daha az lirik.

Kendi kendime, “Hiçbir işe yaramayan bir görev işte,” diyorum. Kafamdan... kafamdan bir sürü şey geçiyor. Eğer ölmez de sağ kalırsak, akşama düşünürüm hepsini. Sağ kalırsam... Görev kolaysa, üç uçaktan biri geri geliyor. İş biraz “tatsız”sa, geri dönmek epey güçleşiyor. Ama burada Komutan’ın odasında, ölüm bana ne yüce, ne kahramanca, ne de acıklı geliyor. Genel düzensizliğin bir belirtisi sadece. Düzensizliğin doğurduğu bir şey. Grup, trenden trene aktarma yaparken yitirilen bavul gibi yitirecek bizi.

Savaş, ölüm, özveri, Fransa ve daha başka şeyler geçiyor kafamdan, ama temel kavramlardan, açık seçik bir dilden yoksunum. Çelişkiler içinde düşünüyorum. Elimdeki doğru paramparça ve ben, ancak birer birer gözden geçirebiliyorum bu parçaları. Neyse, ölmezsem, akşama düşünürüm. Sevgili gece. Geceleyn akıl uyur, yalnız nesnelere vardır. Gerçekten önemli şeyler önem kazanır, gündüzki akıl yürütmelerin yıkıcı etkisinden sıyrılıp yaşamaya başlarlar. İnsanoğlu kırık çıkığını onarır, sakın bir ağaç olur yine.

Gündüz aile kavgalarına ayrılmıştır, ama geceleyn, kavga edenler Sevgi ile kucaklaşır. Çünkü Sevgi, bütün o laf ebeliklerinden daha yücedir. Ve insanoğlu, yıldızların altında, uyuyan çocuklarının, kazanılacak ekmeğin, az ötede yatan, alabildiğine

kırılğan, ince ve kısa ömürlü bir yaratık olan karısının sorumluluğunu omuzlarında duyarak penceresine yaslanır. Sevgi tartışma götürmez. Vardır. Haydi, haydi, akşam olsun, sevmeye değer bir iki doğru göreyim! Uygarlık, insanoğlunun yazgısı, yurdumdaki arkadaşlık sevgisi üstünde düşünüyüm. Henüz dile getirilemeyen, ama varlığını zorla insana kabul ettiren bir doğrunun ortaya çıkmasına yardımcı olurum belki...

Şu anda, Tanrı'nın sevgisinden yoksun bıraktığı bir Hıristiyan gibiyim. Dutertre'le birlikte dürüstçe yerine getireceğim görevimi, buna kuşku yok, ama artık hiçbir anlamları kalmamış duaları okur gibi yapacağım bu işi. Tapınışım Tanrı'sız kaldığı zaman nasıl davranıyorsam öyle. Ölmez de sağ kalırsam, neden ölmem gerektiğini anlayabilmek için, o güzelim yalnızlığuma bürünüp, köy yolunda gezmeye çıkmak üzere geceyi bekleyeceğim.

II

Daldığım düştten uyanıyorum. Komutan, garip bir önermeyle beni şaşırtıyor:

“Görev hoşunuza gitmediyse... kendinizi formda hissetmiyorsanız, şey yapabilirim...”

“O nasıl söz Komutanım!”

Komutan bu önermenin saçma olduğunu biliyor. Ama görevle çıkan bir uçak geri gelmedi mi, insan, yola çıkarken yüzlerde beliren ciddi havayı hatırlıyor. Bunu, bir önseziye yoruyor. Bu önseziyi hesaba katmadığı için kendini suçluyor.

Komutan'ın inceliği, İsrail'i getiriyor aklıma. İki gün önce, haber merkezinin penceresine yaslanmış sigara içiyordum. Camdan gördüğümde, İsrail hızlı hızlı gidiyordu. Burnu kızarmıştı. Kıpkırmızı, tam bir Yahudi burnu. Birden dikkatimi çekti İsrail'in kırmızı burnu.

Burnunu seyrettiğim bu çocuğu, İsrail'i gönülden severdim. Bizim Grup'un en yiğit pilotlarındandı. En yiğit, en alçakgönüllü pilotlarından biri. Yahudi korkaklığını o kadar çok işitmişti ki, yiğitliğini bile böyle görüyordu sanırım. Oysa yenmek, ancak çekingenlere vergidir.

Neyse, o kocaman burnu dikkatimi çekti işte; burun, İsrail'le burnunu alıp götürün adımların çabukluğu yüzünden, ancak

Antoine de Saint-Exupéry, II. Dünya Savaşı'nın
en zor günlerinde keşif uçuşuna gönderilen
pilotların gözünden, savaşın anlamsızlığını,
insanı sevmenin yüceliğini,
ölüm karşısında hissedilen duyguları
büyüleyici bir dille romanlaştırıyor.

Saint-Exupéry'den tıpkı *Gece Uçuşu* gibi
unutulmayacak bir yapıt.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-1726-8

9 789751 417268

₺ 12,50